

STORTINGET

Representantforslag 209 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Bengt Fasteraune og Bent-Joacim Bentzen

Dokument 8:209 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Bengt Fasteraune og Bent-Joacim Bentzen om et gratis og likeverdig kremasjonstilbud

Til Stortinget

Bakgrunn

Valg av gravferdsform er en personlig beslutning basert på tro, livssyn, økonomi eller praktiske hensyn i det enkelte tilfellet. I Norge har alle innbyggere lik rett til en verdig gravferd, uavhengig av hvilken gravferdsform de velger. Likevel er det i dag variasjoner når det gjelder kostnader og tilgjengelighet for henholdsvis kistegrav og kremasjon. I 2024 ble det gjennomført over 22 000 kremasjoner i Norge. Andelen som velger kremasjon, er stigende. De siste ti årene har kremasjonsprosenten økt med ti prosent. I dag velger over 50 prosent kremasjon og urnenedsettelse framfor kistegrav.

Økonomisk, geografisk og tros- og livssynsmessig likebehandling

I dag har alle innbyggere en lovfestet rett til fri kistegrav og gravlegging i kommunen de er folketregistrert i. Når det gjelder kremasjon, gir gravplassloven hjemmel til å kreve kremasjonsavgift. Det er ikke lovfestet rett til kremasjon, og kommunene står fritt til å tilby tjenesten eller ikke. Dette fører til store regionale forskjeller i kapasitet og tilgang.

På oppdrag fra Barne- og familiedepartementet har hovedorganisasjonen KA utredet samfunnets behov for krematorier og kjølerom i årene framover. Rapporten fra 2024 slår fast at Norge står foran et betydelig behov for økt kremasjonskapasitet i årene som kommer. Kremasjonskapasiteten i Norge er allerede for liten, med en kapasitet på i underkant av 30 000 kremasjoner per år. Det er til dels store regionale forskjeller. Vestland, Innlandet, Østfold og Buskerud står uten tilstrekkelig kapasitet til å håndtere nåværende etterspørsel. I andre deler av landet er bildet mer sammensatt. Antall årlige dødsfall vil øke fra 44 000 i 2024 til 60 000 i 2050. Prognosen tyder på at etterspørselen vil øke, slik at kremasjonsandelen forventes å stige til rundt 75 prosent i 2050, hvilket tilsvarer ca. 45 000 kremasjoner årlig. I sum indikerer dette en forventet underkapasitet i 2050 på 15 000 kremasjoner, dersom kapasiteten holdes uendret.

Gjeldende rett medfører ulikhet både økonomisk, geografisk og mellom ulike tros- og livssyn. Ifølge KAs gravplassundersøkelse for 2023 varierte krematoriernes priser fra 2 500 til 10 000 kroner per kremasjon. Noen trosretninger har påbud om kremasjon (f.eks. hinduisme og sikhisme). I praksis fører dagens regime til at livssyn som praktiserer kistegravlegging, er sikret avgiftsfri gravferd, mens de tros- og livssynssamfunnene der kremasjon er ansett som rett, blir påført en ekstra kostnad på opptil 10 000 kroner.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Gravferdsforvaltning er ikke bare et spørsmål om å sikre en verdig gravferd, men er også en del av samfunnssikkerheten. Gjeldende lovverk gir få føringer for gravferdsberedskap. I ekstraordinære situasjoner, som pandemi, krig eller andre typer katastrofer der antall

dødsfall i befolkningen ventes å øke eksepsjonelt, vil det være et tilsvarende økt behov for en sikker håndtering av døde for å verne de levende. Det er avgjørende at man under slike forhold kan håndtere et vesentlig høyere dødstall enn normalt og samtidig klare å gravlegge de døde med verdighet og innenfor tilnærmet ordinære frister. Erfaringer fra Sverige under covid 19-pandemien viste at en godt utbygd infrastruktur for kremasjon var viktig i håndteringen av det store antallet døde. I Norge viser beregninger at flere regioner raskt vil få kritisk knapphet på kremasjonskapasitet og kjølerom. For at krematoriene skal ha en rolle i totalberedskapen, er det nødvendig med økt kapasitet, planer og god koordinering mellom kremasjonsvirksomheten og samarbeidende aktører. Forslagsstillerne mener det er nødvendig at myndighetene snarest klargjør lovverket for å sikre klar ansvars plassering og tydelige retningslinjer for en tilfredsstillende gravferdsberedskap. I tillegg må regjeringen påse at gravferdsberedskap inngår i det lokale og regionale beredskapsplanarbeidet.

Behov for økt kapasitet

Norconsult har på oppdrag av KA foretatt kostnadsberegninger for bygging av nye krematorier og kjøleromsfasiliteter og for å øke kapasiteten i eksisterende anlegg. Det er anslått et investeringsbehov på ca. 1,4 mrd. kroner for å øke kremasjonskapasiteten til nødvendig nivå fram mot 2050. Forslagsstillerne mener et slikt kapasitetsløft fordrer en statlig medfinansiering.

Når det gjelder kjøleromskapasitet, viser KAs gjennomgang at 79 prosent av de lokale gravferdsmyndighetene som deltok i deres spørreundersøkelse, har kjølerom i eget eie, mens 21 prosent har det ikke. I enkelte kommuner er det kun kjølerom eid av et begravesbyrå. Det er videre påpekt som en utfordring at gjeldende lov- og regelverk ikke gir klare føringer for ansvarsforhold for etablering og drift av kjølerom. Det er heller ikke fastsatt standarder for utforming, kapasitet eller andre forventninger for utføring av dette samfunnsopdraget.

Nei til kommersielle krematorier

I dag er alle krematorier eid av offentlig gravferdsmyndighet, det vil si kommuner, kirkelige fellesråd og interkommunale selskap. Det har de siste årene vært økende interesse fra private selskaper om å etablere krematorier i Norge. Norsk rett avskjærer ikke uttrykkelig

at private kan eie og drifte krematorier. Med henvisning til at kommersiell drift faller utenfor tillatelsesordningen i gravplassloven § 4 andre ledd og lovens forarbeider, avsto regjeringen i 2025 søknader fra private aktører om å etablere krematorier. Dette ble stadfestet i vedtak 19. september 2025 fra Kongen i statsråd. Forslagsstillerne mener kremasjon er en sentral og voksende del av gravferdsforvaltningen, og at krematorier derfor bør eies og driftes av det offentlige gjennom gravferdsmyndigheten. Etter forslagsstillerne mening er det nødvendig å presisere dette i selve lovteksten.

Konklusjon

Forslagsstillerne mener det er behov for å sikre reell likebehandling mellom kistegrav og kremasjon, slik at valget av gravferdsform ikke påvirkes av strukturelle eller økonomiske forskjeller.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sørge for en økning i krematorium- og kjøleromskapasiteten i Norge i tråd med etterspørsel og samfunnets behov i et beredskapsperspektiv og sikre lik tilgang over hele landet. En plan for dette skal legges fram for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2027.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at gravlegging skal være gratis uavhengig av gravleggingsform (kistegrav eller kremasjon) og komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan dagens kremasjonsavgift kan avvikles.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å love faste at krematorier kun kan være eid og drevet av det offentlige (gravplassmyndigheter, kommuner og enheter eid av slike, som interkommunale selskaper), slik at investering og drift av krematorium ikke kan settes ut på anbud til private kommersielle selskaper.
4. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å klargjøre lovverket og sørge for tydelig ansvars plassering og retningslinjer for å sikre en tilstrekkelig gravferdsberedskap.

24. mars 2026

Kjersti Toppe

Bengt Fasteraune

Bent-Joacim Bentzen